

De stad Bergen op Zoom vormde in de negentiende en twintigste eeuw het decor voor diverse theatervoorstellingen in Parijs: een opera, een operette, een komedie en een revue. De operette werd ook een succes in Nederland. Wat waren dit voor producties en waarom was Bergen op Zoom de plaats van handeling? Dit is de eerste bijdrage in de nieuwe serie *Ongehoord*, over allerlei muzikale aspecten van de stadsgeschiedenis.

Amoureuze affaires als bron van vermaak

Bergen op Zoom in de Parijse theaters

door Koert Damveld

Naar het theater gaan was in de negentiende eeuw een belangrijk element in het sociale leven van de Parijzenaar. Vooral aan de boulevard du Temple was er een aaneenschakeling van theaters en uitgaansgelegenheden. Vanwege het groot aantal misdrijven in de theaterstukken sprak men van de *boulevard du crime*. Een panoramisch schilderij van A.P. Martial uit 1862 toont een deel van de inmiddels verdwenen bebouwing. Zoals zoveel straten en gebouwen in Parijs viel ook deze imposante rij met theaters en amusementspaleizen ten prooi aan het nieuwe stadsontwerp van architect Haussmann.

Het meest linkse gebouw op het schilderij van Martial, met het hoge rondboogportaal, is het Théâtre Lyrique. Daar kon het publiek in 1855 kennismaken met de opera *Lisette* van de jonge componist Eugène Ortolan (1824-1891) op een libretto van Thomas Sauvage (1794-1877).

Opera *Lisette*

Exotische en historische onderwerpen waren in de negentiende eeuw erg geliefd en Sauvage koos voor een markante

gebeurtenis van (toen) ruim een eeuw geleden, ten tijde van Lodewijk XV en de Oostenrijkse successieoorlog: het beleg en de inname van Bergen op Zoom in 1747.

Het spel begint twee jaar eerder in Normandië, waar een Nederlandse gravin een buitenverblijf heeft en door diverse edellieden begeerd wordt. Haar dienstster Lisette weet, vermomd als haar meesteres, de mannen om de tuin te leiden. Haar vriendje Germain ziet dit per ongeluk en vermoedt ontrouw van zijn geliefde. Verbolgen meldt hij zich aan bij het leger en vertrekt.

In de tweede akte treffen we alle hoofdrolspelers vlakbij de *'rebelle citadelle'*, de opstandige vesting Bergen op Zoom. De gravin heeft een kasteel in de buurt van de stad en terwijl het leger in de aanval is, probeert Lisette in haar adellijke vermomming de opdringerige markies Janville bij de echte gravin weg te houden. De markies beklagt zich dat die vrouw net zo moeilijk te veroveren blijkt als de vesting. Germain is inmiddels vanwege een moedige actie tot kapitein gepromoveerd en staat in een goed blaadje bij de maarschalk. Na allerlei verwickelingen raken Lisette en

Germain herenigd en ook het hart van de gravin wordt door een Nederlandse edelman veroverd. Tegelijk met de harten van de beide dames blijkt ook dat de *'rebelle citadelle'* is ingenomen. 'Laat ons het geluk van de overwinnaar op de opstandige vesting vieren en bezingen', zo klinkt het slotkoor te Bergen op Zoom.

Hoe wreed de Franse troepen na de inname van de vesting huishouden in de stad vertelt de opera niet, maar het publiek reageerde enthousiast op het 'rijke borduursel van melodieën', aldus een recensent.² 'Aria's, duo's, trio's en koren in overvloed en de meeste stukken werden door het publiek goed ontvangen. Men applaudisseerde levendig voor de mooie aria's die heerlijk werden gezongen.'

Dat de opera populair was blijkt ook uit een volledige uitgave in druk, waarbij de orkestpartituur was gereduceerd tot een pianopartij.³ Zo kon men thuis rond de piano alle

belevissen in Bergen op Zoom nog eens naspelen en zingen. Ondanks het succes besloot Ortolan zijn muzikale carrière niet verder te zetten. Hij was zowel jurist als musicus en koos uiteindelijk voor een internationale carrière als diplomaat.

Boven: A.-P. Martial. *Gezicht op de theaters van de boulevard du Temple in 1862*. Collectie Musée Carnavalet Parijs.

Links: Claudius Lavergne. *Portret van Thomas Sauvage (1850)*, librettist van de in Bergen op Zoom spelende opéra-comique *Lisette*. Collectie Musée Carnavalet Parijs.

Onder: Théâtre des Folies-Dramatiques, waar *La Blanchisseuse de Berg-op-Zoom* in première ging. Fotograaf onbekend.